

Voorstel gemeenteraad

Kenmerk 26int04071
Onderwerp Programmabegroting 2027-2030 'Krachtig verder voor Borne'

Aan de gemeenteraad,

Samenvatting voorstel

Overeenkomstig artikel 190 van de Gemeentewet bieden wij de programmabegroting 2027-2030 'Krachtig verder voor Borne' ter besluitvorming aan uw gemeenteraad aan. Het is de eerste programmabegroting waarin de ambities uit het coalitieakkoord *Krachtig verder!* zijn vertaald naar beleid, activiteiten en financiële keuzes. De begroting voldoet aan het toezichtskader van de toezichhouder: zowel de eerste als de laatste jaarschijf zijn reëel en structureel sluitend.

Borne is een aantrekkelijke gemeente met vitale wijken en dorpen, betrokken inwoners, actieve verenigingen en ondernemende bedrijven. Die kracht vormt het vertrekpunt voor gemeentelijk beleid. Tegelijkertijd verandert de samenleving steeds sneller. De vraag naar woningen blijft groot, de bevolking groeit en vergrijs, de druk op zorg en ondersteuning neemt toe en de gevolgen van klimaatverandering worden steeds zichtbaarder. Ook vragen (cyber-) veiligheid, bereikbaarheid, bestaanszekerheid en de kwaliteit van onze voorzieningen blijvend aandacht. Daarnaast hebben gemeenten te maken met financiële onzekerheden en teruglopende rijksbijdragen.

Binnen die context kiezen wij ervoor om gericht en verantwoord te blijven investeren in de toekomst van Borne. We bouwen voort op wat goed gaat, pakken urgente opgaven aan en maken duidelijke keuzes over wat noodzakelijk, haalbaar en betaalbaar is. Daarbij zoeken we steeds de samenwerking met inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en regionale partners. De gemeente kan en wil deze opgaven immers niet alleen het hoofd bieden.

Omdat de financiële onzekerheden groot zijn, is deze begroting gebaseerd, naast bouwstenen die onze ambities onderschrijven, op ombuigingsmaatregelen. Op deze wijze streven wij naar een evenwicht tussen ambities en financiën.

Aan uw gemeenteraad wordt voorgesteld

1. De programmabegroting 2027 – 2030 'Krachtig verder voor Borne' vast te stellen en daarmee baten en lasten per programma te autoriseren;
2. De in hoofdstuk 2.4 opgenomen investeringskredieten te autoriseren;
3. De in hoofdstuk 2.5 opgenomen toevoegingen aan en onttrekkingen uit de reserves vast te stellen.

Aanleiding

De programmabegroting vormt het document waarin de afspraken tussen het college en de gemeenteraad definitief worden vastgelegd en financieel worden vertaald. Op programmaniveau worden maatschappelijke effecten, doelstellingen, resultaten en de daarvoor beschikbaar te stellen middelen benoemd. In de paragrafen worden de ontwikkelingen weergegeven ten aanzien van een aantal zaken die een dwarsdoorsnede van de programma's vormen. De begroting van de gemeente Borne wordt opgesteld

in overeenstemming met de BBV-regels (Besluit Begroting en Verantwoording) en bestaat uit een aantal programma's. Een programma is een samenhangend geheel van activiteiten gericht op een gezamenlijk doel. In het BBV is kernachtig aangegeven hoe de programma's eruit moeten zien. Per programma moet zijn aangegeven:

- De doelstelling, in het bijzonder de beoogde maatschappelijke effecten. Deze doelstellingen worden zo concreet mogelijk beschreven, overeenkomstig de notitie werkwijze Sturen en Verantwoorden.
- De wijze waarop ernaar zal worden gestreefd die effecten te bereiken.
- De raming van baten en lasten.

In de toelichting bij het BBV is dit verwoord als:

- Wat willen we bereiken?
- Wat gaan we daarvoor doen?
- Wat mag dat kosten?

In een reguliere cyclus van de P&C (Planning en Control) wordt de vaststelling van de programmabegroting voorafgegaan door de vaststelling van de kadernota door de gemeenteraad. Daar is dit jaar geen sprake van geweest vanwege de gemeenteraadsverkiezingen dit voorjaar. Wel is een kaderbrief aan de gemeenteraad aangeboden. Daarmee is deze voorliggende begroting het integrale afwegingsmoment tussen ambities en beschikbare middelen. In hoofdstuk 4 van de programmabegroting is een integraal overzicht van alle voorgestelde bouwstenen en ombuigingsmaatregelen opgenomen evenals de bouwstenen en ombuigingsmaatregelen die wij niet voorstellen om op te nemen in de begroting.

Uw gemeenteraad heeft er onlangs voor gekozen om een nieuwe programma-indeling vast te stellen. Er wordt vanaf nu gewerkt met 5 nieuwe programma's. Daarnaast is binnen de nieuwe programma's aangesloten op de notitie werkwijze Sturen en verantwoorden. De themastructuur is losgelaten en vervangen door het weergeven van ambities die een antwoord formuleren op de maatschappelijke en bestuurlijke opgaven. Daarbij hanteren wij nu één methodiek (OGSM: Objectives, Goals, Strategy and Measures) om doelen concreter te formuleren. De toepassing van deze methodiek sluit aan bij de notitie werkwijze Sturen en verantwoorden (24int00880). Doorontwikkeling van deze methodiek binnen de programma's zal zijn beslag krijgen bij de programmabegroting 2028. Daarnaast is de financiële opbouw van de programma's gebaseerd op de taakvelden zoals de BBV div hanteert.

Net als voorgaande jaren ligt bij de griffie een totaaloverzicht van risico's ter inzage voor raadsleden. In tegenstelling tot voorgaande jaren is de top 10 van risico's wel openbaar en is opgenomen in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing van de programmabegroting 2027–2030.

Beoogd effect

Het doel van de programmabegroting 2027–2030 is om u in staat te stellen om de beleidsinhoudelijke en financiële kaders voor het komende jaar aan het college van b en w mee te geven. Dit is een opdracht aan het college om de doelstellingen en de resultaten binnen de door uw gemeenteraad vastgestelde budgetten te realiseren. Het geeft de Bornse samenleving inzicht in de te realiseren beleidsdoelen en in de te verwachten inkomsten en uitgaven die hierbij horen. Hiermee kan zij zich een oordeel vormen over de afweging van de beleidskeuzes en de financiële positie van Borne. De begroting is voor het college het inhoudelijke en financiële kader voor de jaarschijf 2027.

Argumenten

1.1 Met de vaststelling van de begroting legt de gemeenteraad de beleidsmatige en financiële kaders vast

Doordat uw gemeenteraad de programmabegroting vaststelt, geeft u het college de opdracht deze uit te voeren binnen de beleidsmatige en financiële kaders van de programmabegroting. Daarmee heeft het college budgettaire autorisatie voor het jaar 2027.

1.2 Vertaling coalitieakkoord 'Krachtig verder!'

Deze programmabegroting is de eerste programmabegroting waarin ambities uit het coalitieakkoord *Krachtig verder!* zijn vertaald naar beleid, activiteiten en financiële keuzes. De begroting vertaalt ambities uit het coalitieakkoord in concrete beleidskeuzes, maatregelen en financiële dekking. Hierdoor kan uw gemeenteraad een integrale afweging maken tussen ambities en beschikbare middelen. Omdat niet alles tegelijk kan, zullen toekomstige begrotingen eveneens ambities uit het coalitieakkoord bevatten, die niet in deze voorliggende begroting zijn opgenomen. Het spreekt voor zich dat de kosten die samenhangen met deze ambities afgewogen worden tegen de beschikbare middelen.

1.3 Budgetrecht gemeenteraad

Volgens de Gemeentewet stelt uw gemeenteraad de baten en lasten per programma en de investeringskredieten bij de vaststelling van de begroting vast. Daarmee stelt u het college van B en W in staat om binnen deze financiële kaders uitgaven te doen om zodoende de ambities waar te kunnen maken.

Kanttekeningen en alternatieven

1.1 Niet elke jaarschijf is sluitend

Zoals hierboven gesteld sluiten alleen de eerste en de laatste jaarschijven positief. De begroting bevat ook ombuigingsmaatregelen. Het zijn uiteenlopende maatregelen. De financieel-technische maatregelen zijn vorig jaar genomen. De eerste jaarschijf kent een positief saldo van iets minder dan € 100.000. De jaarschijf 2028 schiet er in negatieve zin uit: een nadeel van iets meer dan € 1.000.000.

Aangezien budgetten, net als vorig jaar, zeer krap zijn geraamd, is de kans op budgetoverschrijdingen zeker aanwezig. De kans dat daarmee sprake is van negatieve saldi bij halfjaarrapportages en jaarrekeningen wordt groter, zeker omdat het positieve saldo nu verhoudingsgewijs niet groot is.

1.2 Uitkering Gemeentefonds loon- en prijscompensatie blijft achter bij de werkelijke loon- en prijsindexatie

We zien tevens dat de compensatie van het Rijk via de circulaires lager is dan de indexatie. Dit is niet het eerste jaar dat dit zich voordoet. De onzekerheid over de negatieve fluctuaties van de gelden uit het gemeentefonds maken het perspectief ook onzeker. Ook de mondiale en nationale onzekerheden maken dat de positieve saldi onder druk kunnen komen te staan. Dit vindt zijn weerslag in de autonome ontwikkelingen en in onze risicobeheersing.

1.3 Toenemende inflatie en rentes

Het is in deze tijden van de vele onzekerheden lastig om vooruit te kijken. De samenleving wordt geconfronteerd met ontwikkelingen die veel onzekerheden met zich brengen. De oorlog in Oekraïne en de conflicten in het Midden-Oosten, de hardnekkige inflatie, de mondiale economische ontwikkelingen, de woningbouwmarkt en ga zo maar door. Dit alles leidt tot onzekere inflatie- en rentepercentages. Dit maakt het begroten lastig, te meer daar het kabinet incidenteel bekostigt wat structureel had moeten zijn. Ook het feit dat dit kabinet geen Kamermeerderheid kent, maakt dat stabiliteit in rijksbeleid niet te verwachten is.

Financiën

De programmabegroting 2027–2030 laat over de jaarschijven 2027 en 2030 positieve saldi zien (zie onderstaande tabel) waarbij een - bedrag een nadeel is en een + bedrag een voordeel.

Financieel perspectief (bedragen x 1.000)	2027	2028	2029	2030
Saldo Programmabegroting 2026-2029	1.113	415	1.248	1.248
Na decembercirculaire 2025	962	338	944	944
Autonome ontwikkelingen	-243	-599	-808	17
Bouwstenen met structurele component	-1.267	-1.595	-1.629	-1.835
Ombuigingen	647	852	1.203	1.303
Actueel perspectief	99	-1.004	-290	429

Op basis van de berekende structurele begrotingssaldi verwachten wij dat de begroting voldoet aan de voorwaarden voor repressief toezicht. Gedeputeerde Staten bepalen de uiteindelijke toezichtvorm. Gezien de vele onzekerheden die hierboven zijn geschetst, wordt voorgesteld de positieve saldi van deze programmabegroting op te nemen in de exploitatie. Daarmee vormen deze saldi een buffer voor mogelijke tegenvallers bij bijvoorbeeld de halfjaarrapportage 2027 dan wel de jaarrekening 2027.

Vervolg na besluitvorming

Na besluitvorming door uw gemeenteraad wordt per 1 januari 2027 gestart met de realisatie van de in de begroting opgenomen ambities, activiteiten en maatregelen. In de reguliere P&C-cyclus wordt uw gemeenteraad geïnformeerd over eventuele afwijkingen in doelrealisatie en budgetten (halfjaarrapportage). Aan het einde van het jaar wordt uw gemeenteraad geïnformeerd over de mate waarin de doelstellingen zijn gerealiseerd en over de inzet van de budgetten (jaarstukken). Tussentijds wordt uw gemeenteraad, indien daartoe aanleiding is, geïnformeerd (actieve informatieplicht).

Bij het opstellen van de documenten die bij dit raadsvoorstel horen, is kunstmatige intelligentie (AI) een hulpmiddel gebleken. Daarbij zijn ethische overwegingen betrokken, zoals de bescherming van persoonsgegevens, de betrouwbaarheid van informatie en de menselijke verantwoordelijkheid voor de uiteindelijke inhoud.

Borne, 22 september 2026

Burgemeester en wethouders van de gemeente Borne,
de secretaris, de burgemeester,

J. Meijerink

drs. J.H.R. Pierik

Bijlage(n)

26int04072

Raadsbesluit

26bij10063

Programmabegroting 2027 – 2030 'Krachtig verder voor Borne'

26bij10042

A-bijlage behorende bij de programmabegroting 2027 – 2030

26bij10043

B-bijlage behorende bij de programmabegroting 2027 – 2030